

ירושלים בתנ"ך

שלמה צזנה

יצחק לוי

מוקדש לרעיות

למיכל, האהבה שלי
והשותפה שלי לדרך
ולאהבה לירושלים.

לדבורה אשתי היקרה.
כל מה שזכיתי לעיין ולכתוב
בעניינה של ירושלים,
שלה הוא ובזכותה.

ירושלים בתנ"ך

שלמה צזנה, יצחק לוי

Jerusalem in the Bible

Shlomo Cesana, Izhak Levi

עורך ראשי: שלמה צזנה

עורכת אחראית: מרים הופמן-גילת

עריכה לשונית: האלי סולומון

עיצוב: ראומה הכט

עיצוב כריכה: חני כהן

עריכה, הפקה והפצה: הוצאת ספריית בית אל בע"מ.

נדפס בישראל, תשע"ט | ינואר 2019

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות שמורות

בהוצאת חברת JNET ג'יי-נט, ירושלים ברשת בע"מ.

כל הזכויות שמורות לשלמה צזנה.

www.mlj.co.il

לפניות: shlomocesana@gmail.com

הטקסטים המקראיים שבספר נלקחו ברשות ממכון

ממרא, מאתרו:

www.mechon-mamre.org

התרגום מארמית הוא של שמואל לייב גורדון ונלקח

באישור מוויקיפדיה.

תוכן

314	צפניה	4	פתיחה
320	חגי	6	מבוא
322	זכריה	9	חמשת חומשי התורה
342	מלאכי	12	יהושע
348	תהילים	22	שופטים
372	שיר השירים	28	שמואל א
386	איכה	33	שמואל ב
394	קהלת	64	מלכים א
400	אסתר	91	מלכים ב
404	דניאל	120	ישעיהו
416	עזרא	174	ירמיהו
438	נחמיה	248	יחזקאל
460	דברי הימים א	290	יואל
495	דברי הימים ב	296	עמוס
560	סיכום	302	עובדיה
		306	מיכה

הסיפור של ירושלים

מה יש בה בירושלים, שמוביל לעוצמה האין-סופית של הרגשות שקיימים כלפיה? רגשות שממשיכים להתקיים דור אחרי דור, שנה אחרי שנה, כבר 3,000 שנה? ממה נולדו הרגשות העזים הללו בעם היהודי? וכיצד הפכו כה עזים כך שהתפשטו גם אל בני דתות אחרים? כיצד הפכה עיר קטנה ושולית, על ספר-המדבר, בלי משאבים מיוחדים או מיקום יוצא דופן, לעיר בעלת מעמד כלל-עולמי ועל-דורי? ירושלים - העיר בה בחר ה'. כתובת אשר הפכה למקום המפגש האותנטי ביותר של האדם עם הכוח העליון והכל יכול שמנהל את העולם.

במטרה לפענח כיצד הפכה ירושלים לבעלת מעמד נדיר בתולדות העמים, יצאנו יחד - שלמה צנה, עיתונאי וותיק ומחבר ספרים על ירושלים, והרב יצחק לוי, מומחה לירושלים ומחנך משיבת "הר עציון" - לחקור את סיפורה של ירושלים בתנ"ך. בדקנו את הקו המחבר בין כל ההופעות של המילה ירושלים בתנ"ך. פסוק אחרי פסוק, פרק אחרי פרק, ספר אחרי ספר, נרקמת ההבנה לעוצמתה של ירושלים לאורך הדורות.

שמה של ירושלים מופיע בתנ"ך 669 פעמים, במהלך 238 פרקים. 660 פעמים בכתוב חסר: ירושלים (ללא י'). 4 פעמים בכתוב מלא: ירושלים (עם י') - ברמיהו כו יח, במגילת אסתר ב ו, בדברי הימים א ג ה, ובדברי הימים ב כה א. 5 פעמים מופיע שמה של העיר בהטיה. 4 פעמים בכתוב חסר: ירושלמה - במלכים א י ב, במלכים ב ט כח, בישעיהו לו ב, ביחזקאל ח ג, ופעם אחת בכתוב מלא: בדברי הימים ב לב ט שם ההטיה מופיעה עם י': ירושלימה.

חקר הופעותיה של ירושלים בתנ"ך מלמד שירושלים והעם היהודי מחוברים משחר הימים, ושירושלים "רשומה על שמו" של העם היהודי בטאבו הקדום בעולם.

מעבר לקיומם של שני בתי מקדש בהר המוריה בירושלים, שעמדו בתפארתם במשך כאלף שנה והיו סמל של עצמאות וגאווה - התנ"ך מספק הוכחה ניצחת לכך שירושלים הובטחה לישראל על ידי ה', וכי מלכותה התבססה בעיר בדרכים רבות, בכיבושה בכוח וברכישתה בכסף, במגורים בה, בקיום חיים ממושכים לאורך שנים ארוכות ובקיום פולחן מרכזי בה. הגירוש ממנה, מימוש החזרה אליה, שוב ושוב, ומוטיב העקשנות לשוב הביתה, מחזק בפועל את מעמד השייכות שרכשה עם השנים.

"להיות עם חופשי בארצנו, ארץ ציון, ירושלים" - נכתב בהמנון הלאומי. המנונה של מדינת ישראל, מדינת העם היהודי, עם שחזר לירושלים אחרי אלפיים שנות גלות וחידש בה שלטון עצמאי. אולם מאז שקמה התנועה הציונית, שקבעה

לעצמה יעד של הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל ובירתה ירושלים, אנו עדים לקונפליקט מתמשך במציאות הישראלית. ההצדקה לשיבתנו לארץ ולעיר, נטועה עמוק בספר הספרים. נכון, הייתה עיר בשם ירושלים עוד לפני שעם ישראל כבש אותה, אבל ירושלים הפכה למה שהיא - עיר עם נוכחות אלוהית - רק בזכות העם היהודי.

ובמכלול התשובות הקיימות, ישנה תשובה נוספת, פשטנית יותר: לירושלים יש סיפור. זהו סיפור מנצח: סיפורה של העיר שה' הבטיח כי לא יסיר ממנה את עיניו ואת לבו. סיפורה של ירושלים אינו חד פעמי או חד ממדי. הוא סיפור שנבנה, מתפתח ושזור בספר התנ"ך לכל אורכו. הסיפור קשור לעלילה, לדמויות, למקום ההתרחשות של האירועים. אך מעבר לכך: ירושלים הופכת ומתפתחת למקום שכל השומע את סיפורה נקשר אליה, מתוך ההבנה שקיומה הוא המקום הטבעי שמאפשר את הקרבה בין אלוהים לאדם.

עיר שגרמה לאנשים לאהוב אותה, לקדש אותה, להילחם עבורה ולמות בעבורה. עיר שהסילוק ממנה נחשב חורבן ועונש והרצון לחזור אליה ייצר כמיהה ותקווה. עיר שהיא יעד, סמל ותקווה. **מקום שלאורך אלפי שנים שימש עבור עם שלם וייחודי כתובת ולבסוף הפך לזהות.**

סיפורה של ירושלים הוא סיפורו של קונפליקט. סיפור שבעיקרו האדם מנסה לגעת בשלמות. החיפוש אחרי גן עדן עלי אדמות מתנהל בעיר שהיא מקום של צדק ושל יושר, שבו האדם יכול לבחור ולהתנהל בה על פי הכללים ולהרוויח מכל טוב, או להפיר את הכללים ולהפסיד הכול.

שלמה צזנה

ירושלים - מקדש מלך ועיר מלוכה

לכל עיר חשובה בארץ ישראל מהות עצמית - צביון המיוחד לה. ירושלים, עיר בירת ישראל, הינה בעלת צביון מהותי משלה, המחבר שני צדדים המשלימים אחד את השני - מחד זוהי עיר מלכות בשר ודם שהתוכן הפנימי שלה הוא צדק. ומאידך גיסא, בה שוכן בית ה', מקום של קדושה בו בחר הקדוש ברוך הוא לשכן את שמו. המאורעות המתרחשים בה לאורך ההיסטוריה מבטאים את צביונה ובו זמנית מעצבים את מהותה. לאורך תחנות שונות בתולדותיה ניתן לראות כי מהות זו של העיר מתגלה באופן עקבי בכל המאורעות המרכזיים המתרחשים בה.

הכתיב של ירושלים ברוב המקומות הוא 'ירושלם' ואילו הקרי שלה הוא ביו"ד - 'ירושלים'. רבינו בחיי מבאר את סיומת שמה של ירושלים כסיומת זוגית. לאמור, יש בה שניים. ניתן לתת הגדרות שונות מהם השניים. בלשון חז"ל, ירושלים של מעלה וירושלים של מטה. על פי פשט הפסוקים: עיר ומקדש, מלכות ומקדש או מלכות בשר ודם ומלכות ה'.

תורה - על אף שירושלים אינה מזכרת מפורשות בתורה, שני רמזים לה אצל אברהם אבינו. הראשון: בפגישתו עם מלכיצדק מלך שלם, בחזרתו ממסעו נגד מלכי הצפון, שם מתגלה צד הצדק והמלכות. השני: בהליכתו לארץ המוריה "על אחד ההרים אשר אומר אליך". שם ישנה התגלות ישירה של ה', הקרבת קרבן וגילוי יראת ה'. חז"ל דורשים את שמה של ירושלים בצירוף שתי הבחינות הללו; הם מזהים את מלכיצדק מלך שלם כשם בן נח ומבינים כי שם קרא למקום "שלם", ואברהם קרא לו "יראה". מתוך רצון לשתף את שני השמות הללו, מתקבל השם ירושלים.

אפשר לראות כאן צירוף של אברהם העברי ושם, נציג כל אומות העולם. אפשר לראות את המקום כמצרף את צד היראה, בין אדם למקום, לבין צד השלום, בין אדם לחברו. מעניין כי אברהם קורא למקום "ה' יראה", על שם העתיד. כלומר המקום עדיין לא נבחר. גם לאורך ספר דברים מופיע הביטוי "המקום אשר יבחר ה'" בלשון עתיד. כביכול הבחירה האלוהית צריכה להתרחש תוך שיתופו של האדם.

תקופת הכיבוש וההתנחלות - מהכניסה לארץ ועד ימי דוד המלך - במשך למעלה מ-400 שנה, עם ישראל לא מתגורר בירושלים. בתיאור גבולות השבטים העיר שייכת ונמנית עם נחלת בנימין כאשר ליהודה זיקה אליה. יהודה מבטא את המלכות הארצית ואילו בנימין את השכינה (על פי ברכת משה לבנימין). אלו שתי הבחינות שהזכרנו לעיל, אל ירושלים מגיעים רק בסוף.

דוד המלך - הכתוב אינו מפרט את הסיבה המביאה את דוד לבחור את ירושלים לעיר בירה. ניתן להציע כי דוד המלך מבטא במעשה זה את רצונו באחדות בין השבטים ובפרט בין שני השבטים היריבים בעת ההיא בנימין (שאול) ויהודה (דוד). שני השבטים הללו מיצגים את בני רחל (בנימין) ובני לאה (יהודה). מקדש (בנימין) ומלכות (יהודה). גם אצל דוד ניתן להבחין בשני שלבים בהגעתו אל העיר. בשלב הראשון הוא כובש את העיר מכוח המלכות והאחדות. בשלב השני, מתוך מסירות נפשו מתגלה לו מקום בית ה', המקדש העתידי בהר המוריה. כל זאת מתוך מגמה של אחדות.

שלמה המלך - הראשון המולך אחרי דוד אביו ומבסס את שושלת המלכות, הוא הבונה את בית ה'. את בית המלך הוא בונה למרגלות בית ה' ובסמוך לו. מיקום המבטא באופן מושלם את כפיפותו של מלך בשר ודם, למלך מלכי המלכים. אך ייתכן כי המיקום הזה גם מבטא את עוצמת בית המלך ואת קרבתו לבית ה', כמו את גבהותו של המלך ואת ניתוקו מהעם. יש במקום זה סיכוי גדול וסיכון גבוה.

מלכי בית דוד - במידה רבה, כל תולדות הבית הראשון מתארים את מערכת היחסים העדינה והמורכבת בין מלכות בשר ודם לבין מלכות ה'. בין מעשי מלכים בשר ודם ובין רצון ה' שלפיו על העם לקיים באופן שלם תורה ומצוות.

בימי חזקיהו, מאחר ובמוסדות השלטון המרכזיים אין כל צדק, ניבא לראשונה מיכה הנביא על חורבן ירושלים ובית ה'. ירושלים הינה עיר צדק וכשאין בה צדק אין כל הצדקה לקיומה. בסופו של דבר, העדר צדק מחד גיסא וריבוי עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים מאידך גיסא, גורמים לחורבן העיר והמקדש. סוף המלכות והשלטון וסוף העבודה בבית ה'.

היעדר הצדק קשור באופן ישיר לפגם במלכות ואילו עבודה זרה קשורה באופן ישיר בעזיבת המקדש והקדוש ברוך הוא, ופניה לכתובת אחרת.

ימי שיבת ציון - לאחר 70 שנות גלות, המלכות אינה מתחדשת ובית ה' אמנם נבנה, אך ללא השראת שכינה. שוב ניכרת הזיקה בין שני המרכיבים העיקריים של העיר.

דור אחד אחר כך, פועל עזרא הסופר לתיקון הרוחני של האומה. עזרא עובד בשיתוף פעולה מלא עם נחמיה המנהיג את העם בצדדים הלאומיים, החברתיים והשלטוניים תוך כדי בנייתה המחודשת של חומת ירושלים.

<<

חזון אחרית הימים - מתארים הנביאים - כל אחד בסגנונו - כי מים חיים יוצאים מירושלים ומשקים את הים התיכון ואת ים המלח ובכך מתגלה במלוא הודה מלכותו של ה': מתוך אחדות וביטול השניות בין הר למדבר ובין יום לערב (זכריה יד). מצד שני, ישנו משפט לגויים בירושלים אשר בסופו יעלו כל האומות לעיר ויתקיים מעמד מתן תורה מחודש לכלל אומות העולם במקדש בירושלים. אז יתברר לכל כי "מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" ומכוח הכרה זאת במלכות ה' יתגלה גם השלום העולמי.

שמות רבים לירושלים. על פי המדרש 70 שמות. שני שמות בולטים בין שמותיה והם: ציון וירושלים. גם כאן ניתן לזהות את מהותה העמוקה של העיר. הרב קוק מבאר, כי 'ציון' מבליט את יסוד המלכות - השלטון הלאומי, האנושי - עיר מלוכה. ואילו 'ירושלים' מגלה את צד הקדושה, הרוחניות - מקום המקדש.

יצחק לוי

רמזים לירושלים בספר בראשית

ירושלים אינה מוזכרת בשמה לאורך כל התורה כולה. היא נרמזת בספר בראשית בשני מאורעות הקשורים באברהם אבינו. הראשון הוא המפגש עם מלכיצדק מלך שלם, לאחר חזרת אברהם מניצחונו על ארבעת המלכים:

"וּמִלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֶם וַיָּיִן; וְהוּא כָהֵן לְאֵל עֵלְיוֹן. וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֵלְיוֹן קִנְיָה שָׁמַיִם וְאָרֶץ. וּבְרוּךְ אֵל עֵלְיוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיף בִּידָה; וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכָּל" (בראשית יד, יח-כ).

ההצעה לזהות את מלכיצדק עם מלך ירושלים מתבססת בין השאר על פסוק בתהילים עו, ג: "וַיְהִי בְשָׁלֵם סוּפוֹ; וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן". קיימת הקבלה ישירה בין שלם לציון, כשהכוונה היא לירושלים.

הבנה זאת מתחזקת בכך שבשם המלך מופיע יסוד הצדק. יסוד זה מופיע גם אצל מלכה הראשון של ירושלים בספר יהושע (י, א), אדוני-צדק מלך ירושלים ובמלכה האחרון של ירושלים, צדקיהו (מלכים ב כד, יז-יח). צדק הינו שם תואר למלך ירושלים והוא בא לבטא כי מהותה של העיר היא צדק ועל כן הצדק צריך להתגלות ולהופיע בה!

מוטיב הצדק מודגש בישעיהו א: "וְאֶשְׁיְבָה שְׁפִטָּיָה כְּבָרְאשְׁנָה וַיַּעֲצִיף כְּבַתְחֻלָּה; אַחֲרֵי כֵן יִקְרָא לָהּ עִיר הַצֶּדֶק קְרִיָּה נְאֻמָּנָה. צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה; וְשִׁבְיָהּ בְּצֶדֶקָה (כו-כז). כמו כן, נבואת החורבן הראשונה על ירושלים, נבואת מיכה, נאמרת בשעה שנעדר הצדק מהעיר:

שָׁמַעוּ נָא זֹאת רְאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַבִּים מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל הַיִּשְׁרָה יַעֲקֹשׁוּ. בְּנֵה צִיּוֹן בְּדָמִים; וִירוּשָׁלַם בְּעוֹלָה. רְאשֵׁיָהּ בְּשַׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכַהֲנִיָּהּ בְּמַחִיר יוֹרוּ וּנְבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יִקְסְמוּ; וְעַל ה' יִשְׁעֵנּוּ לֵאמֹר הֲלוֹא ה' בְּקִרְבָּנוּ לֹא תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה. לָכֵן בְּגִלְלַכֶם צִיּוֹן שָׁדָה תִּחְרָשׁ; וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תִהְיֶה וְהָר הַבָּיִת לְבָמוֹת יַעַר (מיכה ג, ט-יב). הסיבה לחורבן העיר היא שאין בה צדק בכל מוסדות השלטון ועל כן אין הצדקה לקיומה.

האירוע השני בתורה שבו נרמזת ירושלים, הוא בציורי של ה' לאברהם, ללכת לארץ המוריה, "על אחד ההרים אשר אומר אליך". ואברהם קורא למקום ה' יראה: "וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה אֲשֶׁר יִרְאֶה הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאֶה" (בראשית יד). זהו מקומה של עקדת יצחק.

חז"ל דורשים את שמה של ירושלים וקושרים בין שני המאורעות. וכך לשון המדרש בבראשית רבה נו, י:

אַבְרָהָם קָרָא אוֹתוֹ יִרְאֶה, שְׁנֵאמַר: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה. שֵׁם קָרָא אוֹתוֹ שָׁלֵם, שְׁנֵאמַר (בראשית יד, יח) - מִלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, אֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִם קוֹרָא אֲנִי אוֹתוֹ יִרְאֶה כְּשֵׁם שֶׁקָּרָא אוֹתוֹ אַבְרָהָם, שֵׁם אָדָם צְדִיק מִתְרַעַם, וְאִם קוֹרָא אֲנִי אוֹתוֹ שָׁלֵם, אַבְרָהָם אָדָם צְדִיק מִתְרַעַם, אֲלֵא הֲרִינִי קוֹרָא אוֹתוֹ יִרוּשָׁלַם כְּמוֹ שֶׁקָּרָאוּ שְׁנֵיהֶם, יִרְאֶה שָׁלֵם, יִרוּשָׁלַם.

חז"ל זיהו את מלכיצדק מלך שלם כשם בן נוח. המדרש מחבר בין שני השמות שניתנו

על ידי אברהם ומלכיצדק על מנת להפכם ליחידה אחת. על פי זה אפשר לדרוש את שמה של ירושלים באופנים שונים. צירוף של יראה ושלוש. יראה, היא מידה ראויה בין אדם למקום. שלום, היא מידה עליונה בין אדם לחברו. צירוף של אברהם ומלכיצדק. יראה - הצד של אברהם לדורות עם ישראל, שלם - צד של מלכיצדק, כל אומות העולם. יראה - הבחירה האלוקית של המקום, שלם - הצדק האנושי המקיים את העיר. יראה - צד המקדש, מקום מלכות של הקדוש ברוך הוא, שלם - צד העיר, מקום המלכות הארצית.

רמזים לירושלים בספר דברים

לכל אורכו של ספר דברים נרמזת ירושלים בביטוי "המקום אשר יבחר ה'". ביטוי המרמז כי תהיה בחירה אלוהית של מקום. בהמשך יתברר כי אחד המקומות הללו הינו ירושלים. כמו כן, נרמז כי נחלת שכינה היא בנחלת שבט בנימין: "לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד ה' יִשְׁכֵּן לְבֵטַח עָלָיו; חֲפָץ עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו יִשְׁכֵּן" (דברים לג, יב).

השאלה העיקרית שנשאלת היא מדוע ירושלים כלל לא מוזכרת בתורה? לא העיר, ולא מיקומו של המקדש. הרמב"ם (מורה נבוכים חלק ג, פרק מה), מציע שלוש תשובות לשאלה מדוע אין התורה מזהה בפירוש את המקום אשר יבחר ה' בהר המוריה:

אילו ידעו האומות כי שם התפילה מקובלת והקורבנות שם לרצון, ירצו כל אומה ואומה להחזיק בו ותרבה המריבה וההריגה בין האומות.

הכנענים ויושבי הארץ, אילו היו יודעים שישראל בא לרשת את ארצם כדי לעבוד את השם יתברך ולהקריב קורבנות באותו המקום היו משחיתים אותו ככל שיכולים.

היו השבטים מריבים זה עם זה. כל אחד היה מבקש שיהיה המקום ההוא בנחלתו ותיפול המחלוקת ביניהם כמו שהייתה בבקשת הכהונה. לכך סתם הכתוב: במקום הזה.

הנימוק המרכזי שמציע הרמב"ם, הוא מניעת מחלוקת. בין ביחס לכל האומות ובין ביחס בין שבטי ישראל לבין עצמם. לפיכך, לירושלים יש להגיע מתוך אחדות. אם כך, לגרסתו, התורה מעלימה את שמה המפורש של ירושלים, כדי למנוע מחלוקת.

נימוק נוסף לכך שירושלים לא מוזכרת בתורה, מתייחס להבנה שעם ישראל יגיע וישלוט בעיר מכוח המלכות, מבחירה של בן אנוש ולא בציווי אלוהי. לכן המקום לא הוזכר על מנת שבחירתו תגיע ממלך בשר ודם. הרד"ק (שמואל ב ה, ו) רומז לכוח המלכות: כביכול העיר ממתנינה לכיבושה על ידי דוד כמלך על כל הארץ. ירושלים לא נכבשת על ידי אחד השבטים לפני כן.

נוסף על כך, אי הזכרתה בתורה מחייבת, על מנת להגיע אליה, לדרוש אותה וכלשון הספרי: "יכול תמתין עד שיאמר לך נביא תלמוד לומר: דרוש ומצא ואחר כך יאמר לך נביא". הגעגוע וחיפוש המקום יביאו למציאתו (דברים יב, ח).

1 כשם שפרעה מלך מצרים הוא שם תואר למלך מצרים ואבימלך מלך פלשתים הינו שם תואר למלך הפלשתיים.
2 מדרש הלכה על ספר דברים על הפסוק

ספר
יהושע

ספר יהושע עוסק בכניסת בני ישראל לארץ. מתרחש מעבר ברור בין המסע במדבר שלווה בשורה של ניסים, לבין ההתמודדות עם האויבים בדרכי הטבע. הכתוב מתאר את המלחמות נגד המלכים הכנענים בדרום ובצפון ולאחר מכן את ההתיישבות של השבטים. תחילה שבטי יהודה, אפרים ומנשה בחלק המערבי של ארץ ישראל ולאחר מכן בחלוקה של שבעת השבטים הנוספים. מוזכרים גלג ואחריו שילה, כמקומות בהם חונה המשכן - אוהל מועד. בסוף הספר יהושע מכנס את העם בשכם במעמד של ברית מחודשת עם ה' בארץ ישראל. שם מתרחש מעין מעמד "מתן תורה" מחודש וכריתת ברית בין העם לה' עם כניסתם לארץ ובו בחירה מחודשת בקדוש ברוך הוא, בתורה ובמצוות. הארץ כמעט כולה מיושבת והכתוב מונה את אותם מקומות שעדיין נשאר לרשתם ואשר השלמת ירושתם תהיה בספר שופטים.

עם כניסת בני ישראל לארץ אנו רואים שירושלים איננה תופסת מעמד בעל משמעות. ירושלים מתוארת פעמיים כמקום גבול בין יהודה לבין בנימין. בפרק יח היא נמנת בין ערי בנימין. במלחמת מלכי הדרום, יהושע עומד מול ברית של מלכים כנענים אשר בראשם מלך ירושלים. יהושע מביס את המלכים והורג אותם, אך אין שום תיאור של כיבוש ירושלים. מהפסוקים משתמע שלשבט יהודה יש זיקה לירושלים, אך בתחילת ספר שופטים כתוב שלבנימין זיקה לירושלים. אם כן מתוך הפסוקים ניתן להצביע על מיקומה המיוחד של ירושלים בנחלת בנימין בגבולה עם יהודה.

א ויהי כשמע אדני צדק מלך ירושלם כי לכד יהושע את העי וחרימה כאשר עשה ליריחו ולמלכה כן עשה לעי ולמלכה וכי השלימו ישיבי גבעון את ישראל ויהיו בקרבם. ב ויראו מאד כי עיר גדולה גבעון פאחת ערי הממלכה וכי היא גדולה מן העי וכל אנשיה גבורים. ג וישלח אדני צדק מלך ירושלם אל הוהם מלך חברון ואל פראם מלך ירמות ואל יפיע מלך לכיש ואל דביר מלך עגלון לאמר. ד עלו אלי ועזרני ונכה את גבעון כי השלימה את יהושע ואת בני ישראל. ה ויאספו ויעלו חמשת מלכי האמרי מלך ירושלם מלך חברון מלך ירמות מלך לכיש עגלון הם וכל מחניהם ויחגו על גבעון וילחמו עליה. ו וישלחו אנשי גבעון אל יהושע אל המחנה הגלגלה לאמר אל תרף ידי מעבדיך: עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו כי נקצבו אלינו כל מלכי האמרי ישיבי החר. ז ויעל יהושע מן הגלגלה הוא וכל עם המלחמה עמו וכל גבורי החיל. ח ויאמר ה' אל יהושע אל תירא מהם כי בידך נתתים: לא יעמד איש מהם בפניך. ט ויבא אליהם יהושע פתאם כל הלילה עלה מן הגלגלה. י ויהמם ה' לפני ישראל ויכס מכה גדולה בגבעון; ויירדפם דרך מעלה בית חורן ויכס עד צוקה ועד מקדה. יא ויהי בגסם מפני ישראל הם במורד בית חורן וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד צוקה וימתו רבים אשרמתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחרב. יב אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון. יג וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איכיו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים. יד ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש: כי ה' גלחם לישראל. טו וישב יהושע וכל ישראל עמו אל המחנה הגלגלה. טז וינסו חמשת המלכים האלה ויחבאו במערה במקדה. יז ויגד ליהושע לאמר נמצאו חמשת המלכים נחבאים במערה במקדה. יח ויאמר יהושע גלו אבנים גדולות אל פי המערה והפקידו עליה אנשים לשמרם. יט ואתם אל תעמדו רדפו אחרי איביכם וזנבתם אותם אל תתנום לבוא אל עריהם כי נתנם ה' אלהיכם בידכם. כ ויהי ככלות יהושע ובני ישראל להכותם מכה גדולה מאד עד תמס; והשרידים שרדו מהם ויבאו אל ערי המבצר. כא וישבו כל העם אל המחנה אל יהושע מקדה בשלום לא חרץ לבני ישראל לאיש את לשנו. כב ויאמר יהושע פתחו את פי המערה; והוציאו אלי את חמשת המלכים האלה מן המערה. כג ויעשו כן ויצאו אליו את חמשת המלכים האלה מן המערה את מלך ירושלם את מלך חברון את מלך ירמות את מלך לכיש את מלך עגלון. כד ויהי כהוציאתם את המלכים האלה אל יהושע ויקרא יהושע אל כל איש ישראל ויאמר אל קציני אנשי המלחמה ההלכו אתו קרבו שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה; ויקרבו וישימו את רגליהם על צואריהם. כה ויאמר אליהם יהושע אל תיראו ואל תחתו חזקו ואמצו כי ככה יעשה ה' לכל איביכם אשר אתם גלחתם אותם. כו ויכס יהושע אחרי כן וימיתם על חמשה עצים; ויהיו תלויים על העצים עד הערב. כז ויהי לעת בוא השמש צוה יהושע וירידום מעל העצים וישלכם אל המערה אשר נחבאו שם; וישמו אבנים גדולות על פי המערה עד עצם היום הזה. כח ואת מקדה לכד יהושע ביום ההוא ויכה לפי חרב ואת מלכה החרם אותם ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד ויעש למלך מקדה כאשר עשה למלך יריחו. כט ויעבר יהושע וכל ישראל עמו ממקדה לבנה וילחם עם לבנה. ל וימת ה' גם אותה ביד ישראל ואת מלכה ויכה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה לא השאיר שריד ויעש למלכה כאשר עשה למלך יריחו. לא ויעבר יהושע וכל ישראל עמו מלבנה לכישה; ויחן עליה וילחם בה. לב וימת ה' את לכיש ביד ישראל וילכדה ביום השני ויכה לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה ככל אשר עשה ללבנה. לג אז עלה הרום מלך גזר לעזר את לכיש; ויכהו יהושע ואת עמו עד בלתי השאיר לו שריד. לד ויעבר יהושע וכל ישראל עמו מלכיש עגלנה; ויחגו עליה וילחמו עליה. לה וילכדה ביום ההוא ויכהו לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה ביום ההוא החרים ככל אשר עשה ללכיש. לו ויעל יהושע וכל ישראל עמו מעגלונה חבורנה וילחמו עליה.

לו וַיִּלְכְּדוּהָ וַיְכוּהָ לְפִי חֶרֶב וְאֵת מַלְכָּהּ וְאֵת כָּל עַרְיָהּ וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְעִגְלוֹן וַיַּחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֵת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ. לֹא וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבַרְהָ וַיִּלְחָם עִלְיָהּ. לֹט וַיִּלְכְּדָהּ וְאֵת מַלְכָּהּ וְאֵת כָּל עַרְיָהּ וַיְכוּס לְפִי חֶרֶב וַיַּחֲרִימוּ אֶת כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֶבְרוֹן כִּן עָשָׂה לְדְבַרְהָ וּלְמַלְכָּהּ וְכֹאֲשֶׁר עָשָׂה לְלִבְנָה וּלְמַלְכָּהּ. מ וַיָּכֹה יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ הַהִר וְהַגִּבָּה וְהַשְּׂפֵלָה וְהָאֲשֻׁדוֹת וְאֵת כָּל מַלְכֵיהֶם לֹא הַשְּׂאִיר שְׂרִיד; וְאֵת כָּל הַנְּשֻׁמָּה הַחֲרָם כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. מֵא וַיִּכֶם יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ וְעַד עֵזָה וְאֵת כָּל אֶרֶץ גִּשְׁן וְעַד גִּבְעוֹן. מֵב וְאֵת כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֵת אֶרְצָם לְכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָלְחָם לְיִשְׂרָאֵל. מֵג וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה.

עירו של אדוני-צדק

ההופעה הראשונה של השם ירושלים בכל התנ"ך היא בספר יהושע י, א. כאן מוזכר שם מלכה של העיר, הוא אדוני-צדק מלך ירושלים. שמו כולל בתוכו את יסוד הצדק, המהווה לאורך כל הכתובים את מהותה של ירושלים.

ירושלים מוזכרת בפרק כאשר מסופר על ברית בין חמשת מלכי האמורי שבראשם עומד אדוני-צדק מלך ירושלים. לברית שותפים גם מלך חברון, מלך ירמות, מלך לכיש ומלך עגלון. ברית חמשת המלכים נוצרה נגד ברית בין בני העיר גבעון ליהושע. יהושע עולה בהפתעה ובחסות החשיכה רודף אחרי המלכים דרך מעלה בית חורון, מכה את אויביו והורג את חמשת המלכים (כו). במסעו של יהושע נגד מלכי הדרום, הוא לוכד את לכיש, את עגלון ואת חברון, אך אין התייחסות לכיבוש ירושלים וירמות.

עלו אלי ועזרני
ונכה את גבעון
כי השלימה את
יהושע ואת בני
ישראל.

יהושע פרק י, ד

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	4
-------------------------------------	---

א ואלה מלכי הארץ אשר הכו בני ישראל וירשו את ארצם בעבר הירדן מזרחה השמש מנחל ארגון עד הר חרמון וכל הערבה מזרחה. ב סיחון מלך האמרי היושב בקשבון משל מערוער אשר על שפת נחל ארגון ותוף הנחל וחצי הגלעד ועד יבק הנחל גבול בני עמון. ג והערבה עד ים פנרות מזרחה ועד ים הערבה ים המלח מזרחה דרך בית הישמות; ומתימן פחת אשדות הפסגה. ד וגבול עוג מלך הבשן מיתר הרפאים היושב בעשתרות ובאדרעי. ה ומשל בהר חרמון ובסלקה ובכל הבשן עד גבול הגשורי והמעכתי; וחצי הגלעד גבול סיחון מלך חשבון. ו משה עבד ה' ובני ישראל הכוס; ויתנה משה עבד ה' ירשה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה. ז ואלה מלכי הארץ אשר הכה יהושע ובני ישראל בעבר הירדן זמה מבצל גד בבקעת הקבגון ועד ההר החלק העלה שעיריה; ויתנה יהושע לשבטי ישראל ירשה כמחלקתם. ח בהר ובשפלה ובערבה ובאשדות ובמדבר ובנגב החתי האמרי והכנעני הפרזי החוי והיבואסי. ט מלך ריחו אחד; מלך העי אשר מצד בית אל אחד. י מלך ירושלים אחד מלך חברון אחד. יא מלך ירמות אחד מלך לכיש אחד. יב מלך עגלון אחד מלך גזר אחד. יג מלך דבר אחד מלך גדר אחד. יד מלך חרמה אחד מלך ערד אחד. טו מלך לבנה אחד מלך עדלם אחד. טז מלך מקדה אחד מלך בית אל אחד. יז מלך תפוח אחד מלך חפר אחד. יח מלך אפק אחד מלך לשרון אחד. יט מלך מדון אחד מלך חצור אחד. כ מלך שמרון מראון אחד מלך אכשף אחד. כא מלך תענך אחד מלך מגדו אחד. כב מלך קדש אחד מלך יקנעם לכרמל אחד. כג מלך דור לנפת דור אחד מלך גוים לגלגל אחד. כד מלך תרצה אחד כל מלכים שלשים ואחד.

ברשימת המלכים המוכים

זהו פרק סיכום שבו מופיעים שמות כל המלכים שהכה יהושע בעת כיבוש הארץ ושם גם מופיע שמו של מלך ירושלים, כאשר באותה שורה מופיע גם מלך חברון (י). ההקשר הבא בתנ"ך שבו ירושלים וחברון מופיעות יחד הוא בתקופתו של דוד המלך, שמלך 7 שנים בחברון על יהודה ולאחר מכן עבר לירושלים, שם קבע את בירת ממלכתו המאוחדת.

...וַיִּתְּנָה יְהוֹשֻׁעַ
לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשָּׁה
כְּמַחְלָקָתָם.

יהושע פרק י"ב, ז

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	1
-------------------------------------	---

א ויהי הגורל למטה בני יהודה למשפחתם: אל גבול אדום מדבר צן נגבה מקצה תימן. ב ויהי להם גבול נגב מקצה ים המלח מן הלשן הפנה נגבה. ג ויצא אל מנגב למעלה עקרבאים ועבר צנה ועלה מנגב לקדש ברנע; ועבר חצרון ועלה אדרה ונסב הקרקעה. ד ועבר עצמונה ויצא נחל מצרים והיה תצאות הגבול ימה זה יהיה לכם גבול נגב. ה וגבול קדמה ים המלח עד קצה הירדן וגבול לפאת צפונה מלשון הים מקצה הירדן. ו ועלה הגבול בית הגולה ועבר מצפון לבית הערבה; ועלה הגבול אבן ביהן בן ראובן. ז ועלה הגבול דברה מעמק עכור וצפונה פנה אל הגלגל אשר נכח למעלה אדמים אשר מנגב לנחל; ועבר הגבול אל מי עין שמש והיו תצאתיו אל עין רגל. ח ועלה הגבול גי בן הגם אל כתר היבوسی מנגב היא ירושלים; ועלה הגבול אל ראש ההר אשר על פני גי הגם ימה אשר בקצה עמק רפאים צפונה. ט ותאר הגבול מראש ההר אל מעין מי נפתוח ויצא אל ערי הר עפרון; ותאר הגבול בעלה היא קרית יערים. י ונסב הגבול מבעלה ימה אל הר שעיר ועבר אל כתר הר יערים מצפונה היא כסלו; וירד בית שמש ועבר תמנה. יא ויצא הגבול אל כתר עקרון צפונה ותאר הגבול שכרונה ועבר הר הבעלה ויצא יבנאל; והיו תצאות הגבול ימה. יב וגבול ים הים הגדול וגבול זה גבול בני יהודה סביב למשפחתם. יג ולכלב בן יפנה נתן חלק בתוך בני יהודה אל פי ה' ליהושע את קרית ארבע אבי הענק היא חברון. יד וירש משם כלב את שלושה בני הענק את ששי ואת אחימן ואת תלמי ילידי הענק. טו ונעל משם אל ישבי דבר; ושם דבר לפנים קרית-ספר. טז ויאמר כלב אשר נכה את קרית ספר ולקדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה. יז וילקדה עתניאל בן-קנז אחי כלב; ויתן לו את עכסה בתו לאשה. יח ויהי בבואה וחסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור; ויאמר לה כלב מה לך. יט ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתמני ונתתה לי גלת מים; ויתן לה את גלת עליות ואת גלת תחתיות. כ זאת נחלת מטה בני יהודה למשפחתם. כא ויהיו הערים מקצה למטה בני יהודה אל גבול אדום בנגבה קבצאל ועדר ויגור. כב וקינה ודימונה ועדעדה. כג וקדש וחצור ויחנן. כד זיף וטלם ובעלות. כה וחצור חדפה וקרית חצרון היא חצור. כו אמם ושמע ומולדה. כז וחצר גדה וחשמון ובית פלט. כח וחצר שועל ובאר שבע ובזותיה. כט בעלה ועיים ועצם. ל ואלתולד וכסיל וחרמה. לא וצקלג ומדמה וסנסנה. לב וילבאות ושלחים ועין רמון; כל ערים עשרים ותשע וחצריהן. לג בשפלה אשתאול וצרעה ואשנה. לד וזנוח ועין גנים תפוח והעינים. לה ירמות ועדלם שוכה ועזקה. לו ושערים ועדיתים והגדרה והדרתים; ערים ארבע עשרה וחצריהן. לז צנו ותדשה ומגדל גד. לח ודלען והמצפה ויקתאל. לט לכיש ובצקת ועגלון. מ וכבון ולחמס וכתליש. מא וגדרות בית-דגון ונעמה ומקדה: ערים שש-עשרה וחצריהן. מב לבנה ועטר ועשן. מג ויפתח ואשנה ונציב. מד וקעילה ואכזיב ומראשה: ערים תשע וחצריהן. מה עקרון ובגתיה וחצריה. מו מעקרון וימה: כל אשר על יד אשדוד וחצריהן. מז אשדוד בגותיה וחצריה עזה בגותיה וחצריה עד נחל מצרים והים הגבול (הגדול) וגבול. מח ובהר שמיר ויתיר ושוכה. מט ודנה וקרית סנה היא דבר. נ ונעב ואשתמה וענים. נא וגשן וחלן וגלה: ערים אחת עשרה וחצריהן. נב ארב ורומה ואשען. נג וינים (וינים) ובית תפוח ואפקה. נד ותמטה וקרית ארבע היא חברון וציער ערים תשע וחצריהן. נה מעון פרמל וזיף ויוטה נו וזרעאל וקדעם וזנוח. נו חזון גרעה ותמנה ערים עשר וחצריהן. נז חלחול בית צור וגדור. נט ומערת ובית ענות ואלתקן ערים שש וחצריהן. ס קרית בעל היא קרית יערים והרבה ערים שתים וחצריהן. סא במדבר בית הערבה מדין וסככה. סב והנבשן ועיר המלח ועין גדי ערים שש וחצריהן. סג ואת היבوسی יושבי ירושלים לא יוכלו (יכלו) בני יהודה להורישם; וישב היבوسی את בני יהודה בירושלים עד היום הזה.

עיר גבול

בתיאור נחלתם של מספר שבטים, מעבר לתיאור הגבול, מוזכרת רשימת ערים השייכות לכל אחד מהם. ירושלים מוזכרת כעיר גבול, בקצה הדרומי של נחלת בנימין, בצפון ממלכת יהודה (ח). שמה בתקופה זאת הוא יבוס על שם העם היושב בה באותו הזמן. אזכור דומה נוסף של יבוס קיים גם ביהושע יח, טז. בשני הפרקים ברורה הקרבה הגיאוגרפית בין גיא בן הינום לכתף היבוס. ופעם נוספת ביהושע יח, כח. "היבוסים היא ירושלים", מוזכרת כעיר בנחלת בנימין. יושבים בה יבוסים בצמוד לבני יהודה.

ליהודה יש זיקה גדולה לירושלים. כתוב שהיבוסים ישב בירושלים ויהודה לא יכול לרשת את העיר (סג). העיר נשארת יבוסית במשך מאות שנים. בימי יהושע ובכל תקופת השופטים (ההערכה היא כי מדובר יחד בכ- 400 שנה), עד כיבושה בידי דוד מידי היבוסים כמתואר בשמואל ב פרק ה.

אם כן, ירושלים נמצאת בתוך נחלת בנימין בגבולה עם יהודה כשליהודה זיקה אל העיר. ייתכן ומיקום מיוחד זה יביא בהמשך את בחירתו של דוד בירושלים כעיר בירה מתוך מגמה לאחד את השבטים.

וְעִלָּה הַגְּבוּל גֵּי
בֶן הַנֶּם אֶל כְּתֵף
הַיְבוּסִי מִנְּגֹב הַיָּא
יְרוּשָׁלַם וְעִלָּה
הַגְּבוּל אֶל רֹאשׁ
הַהָר אֲשֶׁר עַל
פְּנֵי גֵי הַנֶּם יָמָה
אֲשֶׁר בְּקֶצֶה עֲמֻק
רְפָאִים צְפוּנָה.

יהושע פרק ט"ו, ח

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	3
-------------------------------------	---

א וַיִּקְהָלוּ כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֵחַ וַיִּשְׁכְּנוּ שָׁם אֶת אֹהֶל מוֹעֵד; וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם. ב וַיּוֹתְרוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא חָלְקוּ אֶת נַחֲלָתָם שְׁבַע שְׁבֹטִים. ג וַיֹּאמֶר יְהוָשֻׁעַ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אָנֹכִי אִתְּם מִתְרַפִּים לְבֹא לְרִשֵׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם. ד הָבוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים לְשֹׁבֵט; וְאִשְׁלַחְם וַיִּקְמוּ וַיִּתְהַלְכוּ בְּאֶרֶץ וַיִּכְתְּבוּ אוֹתָהּ לְפִי נַחֲלָתָם וַיָּבֵאוּ אֵלַי. ה וְהִתְחַלְקוּ אֹתָהּ לְשֹׁבְעַת חֻלְקִים יְהוּדָה יַעֲמֹד עַל גְּבוּלוֹ מִגֵּב וּבֵית יוֹסֵף יַעֲמְדוּ עַל גְּבוּלֵם מִצְפּוֹן. ו וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת הָאָרֶץ שְׁבַע חֻלְקִים וְהִבַּאתֶם אֵלַי הַנָּה; וַיְרִיתִי לָכֶם גּוֹרֵל פֹּה לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ. ז כִּי אִין חֵלֶק לְלוּוִים בְּקִרְבְּכֶם כִּי כְהֵנָּה ה' נִחְלָתוֹ; וְגַד וְרֵאוּבֵן וַחֲצִי שֹׁבֵט הַמִּנְשֵׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה'. ח וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ; וַיִּצְוּ יְהוָשֻׁעַ אֶת הַהַלְכִים לְכַתֵּב אֶת הָאָרֶץ לְאִמּוֹר לָכוּ וְהִתְהַלְכוּ בְּאֶרֶץ וְכַתְּבוּ אוֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלַי וְפֹה אֲשַׁלְּחֶךָ לָכֶם גּוֹרֵל לִפְנֵי ה' בְּשֵׁלַח. ט וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְרוּ בְּאֶרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לְעָרִים לְשֹׁבְעַת חֻלְקִים עַל סֹפְרָ; וַיָּבֵאוּ אֵל יְהוָשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה שְׁלֵחַ. י וַיִּשְׁלַח לָהֶם יְהוָשֻׁעַ גּוֹרֵל בְּשֵׁלַח לִפְנֵי ה'; וַיִּחְלַק שָׁם יְהוָשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּמְחֻלְקָתָם. יא וַיַּעַל גּוֹרֵל מִטֶּה בְנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם; וַיִּצֵא גְבוּל גּוֹרֵלָם בֵּין בְּנֵי יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵי יוֹסֵף. יב וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל לְפָאֵת צְפוֹנָה מִן הַיַּרְדֵּן; וְעַלֶּה הַגְּבוּל אֶל כְּתָף יְרִיחוֹ מִצְפּוֹן וְעַלֶּה בְּהַר יִמָּה וְהִיא (וְהִיא) תִּצְאָתִיו מִדְּבָרָה בֵּית אֲוֹן. יג וְעֵבֶר מִשָּׁם הַגְּבוּל לוֹזָה אֶל כְּתָף לוֹזָה נִגְבָּה הִיא בֵּית אֵל; וַיַּרְד הַגְּבוּל עֲטֹרוֹת אֲדָר עַל הַהַר אֲשֶׁר מִגֵּב לְבֵית חֲרוֹן תַּחְתּוֹן. יד וְתֹאֵר הַגְּבוּל וְנֹסֵב לְפָאֵת יָם נִגְבָּה מִן הַהַר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בֵּית חֲרוֹן נִגְבָּה וְהִיא (וְהִיא) תִּצְאָתִיו אֶל קְרִית בַּעַל הִיא קְרִית יַעֲרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה; זֹאת פֶּאֶת יָם. טו וּפֶאֶת נִגְבָּה מִקְצֵה קְרִית יַעֲרִים; וַיִּצֵא הַגְּבוּל יִמָּה וַיִּצֵא אֶל מַעֲיָן מִי נַפְתּוֹחַ. טז וַיַּרְד הַגְּבוּל אֶל קֵצֵה הַהַר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי גֵי בֶן הַנֶּסֶם אֲשֶׁר בְּעֵמֶק רְפָאִים צְפוֹנָה; וַיַּרְד גֵּי הַנֶּסֶם אֶל כְּתָף הַיְבוּסִי נִגְבָּה וַיַּרְד עֵין רֹגֵל. יז וְתֹאֵר מִצְפּוֹן וַיִּצֵא עֵין שְׁמֶשׁ וַיִּצֵא אֶל גְּלִילוֹת אֲשֶׁר נֹכַח מַעֲלֵה אֲדָמִים; וַיַּרְד אֲבֹן בְּהֹן בֶּן רֵאוּבֵן. יח וְעֵבֶר אֶל כְּתָף מוֹל הָעֲרֵבָה צְפוֹנָה; וַיַּרְד הָעֲרֵבָתָה. יט וְעֵבֶר הַגְּבוּל אֶל כְּתָף בֵּית חֲגֵלָה צְפוֹנָה וְהִיא (וְהִיא) תִּצְאָתִיו וַיִּגְבַּל אֹתוֹ לְפָאֵת קְדֵמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בְנִימִן לְגְבוּלְתֶּיהָ סָבִיב לְמִשְׁפַּחָתָם. כא וְהִיא הָעָרִים לְמִטֶּה בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחוֹתֶיהֶם; יְרִיחוֹ וּבֵית חֲגֵלָה וְעֵמֶק קִצְיָי. כב וּבֵית הָעֲרֵבָה וְצִמְרִים וּבֵית אֵל. כג וְהָעָרִים וְהַפְּרָה וְעַפְרָה. כד וְכַפְר הַעֲמִנִי (הָעֲמִנָּה) וְהָעָפְנִי וְגִבְעָ: עָרִים שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה וְחֲצָרֵיהֶן. כה גִבְעוֹן וְהַרְמָה וּבָאֵרוֹת. כו וְהַמְצַפָּה וְהַכַּפְרָה וְהַמְצָה. כז וְרָקַם וְרִפְאֵל וְתַרְאֵלָה. כח וְצַלְע הָאֵלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם גְּבַעַת קְרִית עָרִים אַרְבַּע עֲשָׂרָה וְחֲצָרֵיהֶן; זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם.

למי שייכת ירושלים?

"היבוסי היא ירושלים", מוזכרת כעיר בנחלת בנימין (כח). עולה השאלה למי משבטי ישראל שייכת ירושלים? חז"ל במסכת יומא (יב, א) ובמסכת מגילה (כו) מביאים את המחלוקת בין התנאים האם ירושלים התחלקה לשבטים:

"ורבי יהודה סבר ירושלים נתחלקה לשבטים. ובפלוגתא דהני תנאי דתניא מה היה בחלקו של יהודה? הר הבית הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין? אולם והיכל ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי..."

לפי התנאים, חלוקת הר הבית בין שבטי בנימין ויהודה נעשתה כך: בחלקו של בנימין נבנה המקדש ובחלקו של יהודה הר הבית, הלשכות והעזרות. ורצועה (שטח) יוצאת מיהודה לכיוון בנימין ומגיעה לפינה הדרום-מזרחית של המזבח, קטע זה הוא בנחלת יהודה. כל שאר המזבח - בנחלת בנימין.

חלוקה זאת באה לבטא את החיבור בין שני השבטים הללו, יהודה ובנימין, דווקא באזור המקדש. בכך מייצגים יהודה ובנימין את כל השבטים כולם: יהודה מבני לאה ובנימין מבני רחל. צירוף שני השבטים האלה, יהודה ובנימין, אינו מקרי; יהודה מסמל את המלכות הארצית ובנימין את השראת השכינה. אלו שני צדדים מהותיים של ירושלים: מלכות ושכינה - המבטאים באופן עמוק את צביונה של העיר המכילה בתוכה את שני הצדדים: מקדש מלך ועיר מלוכה.

במידה רבה מיקום העיר בין שני השבטים האלה הביא את דוד לבחור בירושלים כעיר בירה במלכות ישראל. כעיר שיכולה לחבר בין שני השבטים היריבים ביותר באותה תקופה: שבט יהודה של דוד ושבט בנימין של שאול. נציגי לאה ורחל, מלכות ארצית ומקדש. עיר ובית ה' בהר המוריה.

וְצִלַע הָאֶלֶף
וְהַיְבוּסִי הִיא
יְרוּשָׁלַם גְּבֻעַת
קְרִית עָרִים
אַרְבַּע עֲשָׂרָה
וְחֻצְרֵיהֶן: זֹאת
נַחֲלַת בְּנֵי בְנִימִן
לְמִשְׁפַּחָתָם.

יהושע פרק י"ח, כז

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	1
-------------------------------------	---

ספר

שופטים

ספר שופטים עוסק בתקופה שבה שבטי ישראל עדיין לא תפקדו כעם אחד ולא היה שלטון מרכזי. לאחר תקופת יהושע, כל שבט מתנהל לפי עצת זקניו. בעיתות צרה קמו מנהיגים, שכוננו בשם שופטים. אלו הם המנהיגים המושיעים את ישראל מידי אויביהם והם אלו שהובילו את שבטם או ניסו לגבש מספר שבטים יחד למלחמה באויבים המשותפים. בספר מסופר על 12 שופטים ומודגש כי לא מדובר בפתרון אידאלי. הכתוב מגדיר זאת בפסוק שחוזר על עצמו בסוף הספר: "בימים ההם אין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה".

הסכסוכים בין השבטים מדגישים גם את הצורך במלך ובשלטון מרכזי שיאחד את כל השבטים תחת הנהגה אחת.

ירושלים מוזכרת בספר שופטים בשני הקשרים. בפרק א ובפרק יט. בפרק א, ההקשר הוא כיבוש העיר בידי יהודה, כחלק מפעילות הכיבוש הכללית, הכוללת את חברון, קריית ספר וערים נוספות. מוזכר גם כי בני בנימין לא הורישו את היבوسی היושב בירושלים.

בפרק יט ההקשר הוא פרשת פילגש בגבעה. הלוי ופילגשו עוברים ליד יבוס, היא ירושלים, אך מאחר והיא עיר נוכרית, הם מעדיפים שלא ללון שם ועוצרים ביישוב גבעה, הנחלת בנימין. הכתוב רומז על מקומה העתידי של גבעה כבירתו של שאול, שבה מתרחש האסון ולעומתה יבוס היא ירושלים, עיר נוכרית שעתידה להיות עיר בירת דוד.

תקופת השופטים אורכת למעלה מ-300 שנה ולאורך כל התקופה הזאת, למרות כיבושה על ידי יהודה, נשארת ירושלים עיר נוכרית, יבוסית. דבר זה מחזק את ההבנה שתבוא לידי ביטוי בהמשך, כי בחירת העיר הייתה צעד משמעותי מאוד מצידו של דוד המלך. העיר נשארה נוכרית מראשית בואם של בני ישראל לארץ ועד לכיבושה על ידי דוד, מעל 400 שנה.

למעשה, כל עוד אין מלוכה, ירושלים מוזכרת רק בהקשר נוכרי: אמורי כמו אדוני-צדק ואחר כך יבוסית.³

---

3 אין פירוט במקראות בשאלה איך הועבר השלטון מהאמורים ליבוסים. ביהושע י פסוק א מופיע אדוני-צדק מלך ירושלים, הוא מלך אמורי ואילו בפרשת פילגש בגבעה, פרק יט ואילך, העיר יבוסית.

א ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראל בה' לאמר: מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו. ב ויאמר ה' יהודה יעלה הגה נתתי את הארץ בידו. ג ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגדלי ונלחמה בכנעני והלכתי גם אני אתך בגורלך; וילך אתו שמעון. ד ויעל יהודה ויתן ה' את הכנעני והפרזי בידם; ויכוס בבוז עשרת אלפים איש. ה ומצאו את אדני בוז בבוז וילחמו בו; ויכפו את הכנעני ואת הפרזי. ו ויגס אדני בוז וירדפו אתריו; ויאחזו אותו ויקצצו את בהנות ידיו ורגליו. ז ויאמר אדני בוז שבועים מלכים בהנות

ידיהם ורגליהם מקצצים היו מלקטים תחת שלחני כאשר עשיתי בן שלם לי אלהים; ויביאהו ירושלם וימת שם. ח וילחמו בני יהודה בירושלם וילכדו אותה ויכפוה לפי הרב; ואת העיר שלחו באש. ט ואחר ירדו בני יהודה להלחם בכנעני יושב החר והנגב והשפלה. י וילך יהודה אל הכנעני היושב בחברון ושם חברון לפני קרית ארבע; ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי. יא וילך משם אל יושבי דביר; ושם דביר לפני קרית ספר. יב ויאמר כלב אשר יפה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה. יג וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו; ויתן לו את עכסה בתו לאשה. יד ויהי בבואה וחסיתהו לשאל מאת אביה השדה ומצנח מעל החמור; ויאמר לה כלב מה לך. טו ותאמר לו הבה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים; ויתן לה כלב את גלת עלית ואת גלת תחתית. טז ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד; וילך וישב את העם. יז וילך יהודה את שמעון אחיו ויכו את הכנעני יושב צפת; ויחרימו אותה ויקרא את שם העיר חרמה. יח וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת גבולה. יט ויהי ה' את יהודה וירש את החר כי לא להוריש את יושבי העמק כי רכב ברזל להם. כ ויתנו ללכב את חברון כאשר דבר משה; ויורש משם את שלשה בני הענק. כא ואת היבوسی ישב ירושלם לא הורישו בני בנימן; וישב היבوسی את בני בנימן בירושלם עד היום הזה. כב ויעלו בית יוסף גם הם בית אל; וה' עמם. כג ויתירו בית יוסף בבית אל; ושם העיר לפני לוז. כד ויראו השמרים איש יוצא מן העיר; ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד. כה ויראם את מבוא העיר ויכו את העיר לפי הרב; ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו. כו וילך האיש ארץ החתים; ויבן עיר ויקרא שמה לוז הוא שמה עד היום הזה. כז ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת מענד ואת בנותיה ואת יושב דור ואת בנותיה ואת יושבי יבלעם ואת בנותיה ואת יושבי מגדו ואת בנותיה ויאאל הכנעני לשבת בארץ הזאת. כח ויהי כי בוז ישראל וישם את הכנעני למס; והוריש לא הורישו. כט ואפרים לא הוריש את הכנעני היושב בגזר; וישב הכנעני בקרבו בגזר. ל זבולן לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל; וישב הכנעני בקרבו ויהיו למס. לא אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון; ואת אחלב ואת אכזיב ואת חלב ואת אפיק ואת רחב. לב וישב האשרי בקרב הכנעני יושבי הארץ כי לא הורישו. לג ופתלי לא הוריש את יושבי בית שמש ואת יושבי בית ענת וישב בקרב הכנעני יושבי הארץ; וישבי בית שמש ובית ענת היו להם למס. לד וילחצו האמרי את בני דן ההרה; כי לא נתנו לרדת לעמק. לה ויאאל האמרי לשבת בהר חרס באילון ובשעלבים; ותכבד יד בית יוסף ויהיו למס. לו וגבול האמרי ממעלה עקרבם מהסלע ומעלה.

וַיֹּאמֶר ה' יְהוּדָה
יַעֲלֶה הַגֵּה נְתָתִי
אֶת הָאָרֶץ בְּיָדוֹ.

שופטים פרק א, ב

עיר יבוס

הפרק עוסק בכיבוש הארץ שמבצע שבט יהודה, כנציג השבטים כולם. יהודה, בברכת ה', נלחם בכנעני ובפריזי ומנצח אותם. בקרב בבזק, נלכד אדוני-בזק ומקוצצות בהנות ידיו ורגליו. המלך מתוודה על מעשיו האכזריים למלכים אחרים ומקבל כגמולו (ז).

בני שבט יהודה נלחמו בירושלים ולכדו אותה, היכו את אנשיה לפי חרב ושרפו את העיר (ח). לא כתוב שהם התיישבו בה. וככה כתוב: "וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו אותה ויכוה לפי חרב ואת העיר שילחו באש" (ח)⁴. כמה פסוקים מאוחר יותר, מסופר כי גם בני שבט בנימין לא הורישו את ירושלים (כא). משמע שירושלים היא מובלעת יבוסית בשבט בנימין.

השבטים שאלו את ה' מי יוביל את הכיבושים ותשובתו הייתה "יהודה יעלה". שבט יהודה נבחר לבצע את הכיבושים ובמהלכם מסופר על מלחמתו בירושלים. המלחמה של שבט יהודה מתבצעת בשם כל העם ולא בעבור נחלת שבטו והוא אכן מצליח לכבוש את העיר.⁵ אך איש מישראל לא מתיישב בה. הכתוב מציין גם את הקרבה בין בנימין ליבוסים בירושלים: "ואת היבוסים ישב ירושלים לא הורישו בני בנימין, וישב היבוסים את בני בנימין בירושלים עד היום הזה" (כא). כלומר בני בנימין לא הורישו את ירושלים המצויה בנחלתם.

4 לכאורה, הכתוב מחלק בין ירושלים ובין העיר. פרופ' יהודה אליצור ז"ל הציע כי משמעות המילה ירושלים כאן היא ארץ ירושלים (הכוללת על פי תרגום השבעים ליהושע טו, ערים רבות בצפון נחלת יהודה השייכות לארץ ירושלים שלא נכבשו על ידי יהושע) ואילו העיר היא העיר הקדומה, לימים, עיר דוד.

5 רמז לבאות: דוד בן ישי, בן שבט יהודה, שיכבוש אותה שוב בעתיד

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	4
-------------------------------------	---

א ויהי במקום ההם ומלך אין בישראל; ויהי איש לוי גר בירכתי הר אפרים ויקח לו אשה פילגש מבית לחם יהודה. ב ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל בית אביה אל בית לחם יהודה; ותהי שם ימים ארבעה חדשים. ג ויקם אישה וילך אתריה לדבר על לבה להשיבו (להשיבה) ונערו עמו וצמד חמורים; ותביאהו בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו. ד ויחזק בו חתנו אבי הנערה וישב אתו שלשת ימים; ויאכלו וישתו וילינו שם. ה ויהי ביום הרביעי וישפיו בבקר ויקם ללכת; ויאמר אבי הנערה אל חתנו סעד לכה פת לחם ואחר תלכו. ו וישבו ויאכלו שניהם יחדו וישתו; ויאמר אבי הנערה אל האיש הואל נא ולין ויישב לכה. ז ויקם האיש ללכת; ויפצרו בו חתנו וישב וילן שם. ח וישכם בבקר ביום החמישי ללכת ויאמר אבי הנערה סעד נא לכה והתמהמהו עד גטות היום; ויאכלו שניהם. ט ויקם האיש ללכת הוא ופילגשו ונערו; ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה היום לערוב לינו נא הנה חנות היום לין פה ויישב לכה והשכמתם מחר לדרככם והלכת לאהלך. י ולא אבה האיש ללון ויקם וילך ויבא עד נכח יבוס היא ירושלים; ועמו צמד חמורים חבושים ופילגשו עמו. יא הם עם יבוס והיום רד מאד; ויאמר הנער אל אדניו לכה נא ונסורה אל עיר היבוס הזאת ונלין בה. יב ויאמר אליו אדניו לא נסור אל עיר נכרי אשר לא מבני ישראל הנה; ועברנו עד גבעה. יג ויאמר לנערו לך ונקרבה באחד המקומות; ולנו בגבעה או ברמה. יד ויעברו וילכו; ותבא לחם השמש אצל הגבעה אשר לבגמון. טו ויסרו שם לבוא ללון בגבעה; ויבאו וישב ברחוב העיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון. טז והנה איש זקן בא מן מעשהו מן השדה בערב והאיש מחר אפרים והוא גר בגבעה; ואנשי המקום בני ימיני. יז וישא עיניו וירא את האיש הארח ברחוב העיר; ויאמר האיש הזקן אנה תלך ומאין תבוא. יח ויאמר אליו עברים אנחנו מבית לחם יהודה עד ירכתי הר אפרים משם אנכי ואלך עד בית לחם יהודה; ואת בית ה' אני הלך ואין איש מאסף אותי הביתה. יט וגם תבן גם מספוא יש לחמורינו וגם לחם ויין יש לי ולאמתך ולנער עם עבדיך; אין מחסור כל דבר. כ ויאמר האיש הזקן שלום לך רק כל מחסורך עלי; רק ברחוב אל תלן. כא ויביאהו לביתו ויבול (ויבל) לחמורים; וירחצו רגליהם ויאכלו וישתו. כב המה מיטיבים את לבם והנה אנשי העיר אנשי בני בליעל נסבו את הבית מתדפקים על הדלת; ויאמרו אל האיש בעל הבית הזקן לאמר הוצא את האיש אשר בא אל ביתך ונגדענו. כג ויצא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אליהם אל אחי אל תרעו נא; אחרי אשר בא האיש הזה אל ביתי אל תעשו את הנבלה הזאת. כד הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם וענו אותם ועשו להם הטוב בעיניכם; ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת. כה ולא אבו האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפילגשו ויצא אליהם החוץ; וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה עד הבקר וישלחוה בעלות (בעלות) השחר. כו ותבא האשה לפנות הבקר; ותפל פתח בית האיש אשר אדוניה שם עד האור. כז ויקם אדוניה בבקר ויפתח דלתות הבית ויצא ללכת לדרכו; והנה האשה פילגשו נפלת פתח הבית ונדיה על הסף. כח ויאמר אליה קומי ונלכה ואין ענה; ויקחה על החמור ויקם האיש וילך למקמו. כט ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחזק בפילגשו וינתחה לעצמה לשניים עשר נתיחים; וישלחה בכל גבול ישראל. ל והיה כל הרצה ואמר לא נהיתה ולא נראתה פזאת למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הזה; שימו לכם עליה עזו ודברו.

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וּמֶלֶךְ אֵין בְּיִשְׂרָאֵל.

שופטים פרק י"ט, א

פילגש בגבעה

זוהי פרשה שמעידה על השפל המוסרי השורר בארץ, בהעדר שלטון מרכזי. בפרשה מוזכר איש לוי הגר בירכתי הר אפרים, שלו פילגש מבית לחם שביהודה. הלוי ופילגשו יצאו מבית אביה בבית לחם ועברו ליד יבוס והכתוב מציין שהיא ירושלים (י), אך החליטו שלא לשהות בעיר היבוסית, אלא ללון ביישוב גבעה שבבנימין. אך שם אנשי העיר, ביקשו מהמארח שימסור להם את אורחיו, במטרה לאנוס אותם, בסיפור המזכיר את מעשיהם של אנשי סדום בימי לוט (בראשית יט, ה). כצעד של פשרה, הלוי הוציא להם רק את פילגשו והם התעללו בה כל הלילה עד שמתה. בבוקר, הלוי ניתח את גופת פילגשו ל-12 נתחים ושלח לכל שבטי ישראל במטרה לזעזע ולהוביל לזעקה ולנקמה. לאחר שבני בנימין סרבו להסגיר את הפושעים, יצאו שבטי ישראל למלחמה בשבט בנימין (בפרק כ).

לפי הכתוב ירושלים היא עדיין נוכרית (יב). באופן פרדוקסלי, בירושלים הם לא רצו להתעכב כי היא נוכרית, אבל את המעשה הנורא עשו ישראל, מעיר בשבט בנימין והובילו למלחמת אחים. גבעה בספר שמואל היא גם עיר הבירה של שאול ואילו ירושלים עתידה להיות עיר הבירה של דוד. ייתכן והכתוב מקדים רמז על היחס בין ירושלים לבין גבעה. בין דוד לבין שאול.

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	1
-------------------------------------	---

ספר

שמואל א

בסיום תקופת השופטים, שמואל הנביא מנהיג את ישראל⁶ ומושח למלך את שאול ואחר כך את דוד. בפרק זמן זה, האויב המרכזי של ישראל הם הפלישתים ובינם לבין ישראל מתרחשות מספר מערכות. מלכות שאול הייתה מלכות לשעה, ולאחר המערכה נגד פלישתים ועמלק, רוח ה' סרה משאול ושמואל הנביא נקרא על ידי ה' למשוח את דוד למלך. לאחר ניצחון דוד את גוליית בעמק האלה, שאול רודף את דוד. בסופו של דבר, שאול נהרג בידי הפלישתים. דוד מולך בחברון על שבט יהודה במשך 7 שנים, לאחר מכן באים כל שבטי ישראל לחברון להמליך את דוד למלך על כל ישראל.

המעשה הראשון שעושה דוד אחרי המלכתו על כל ישראל הוא להגיע לירושלים. מדוע דוד בוחר בירושלים כעיר בירת מלכות ישראל? בפשט הפסוקים אין כל רמז לכך שבירושלים התרחשה העקדה ושישנה משמעות מיוחדת לירושלים. אין נבואה, אין התגלות, אף דוד הרגיל לשאול בה' בכל דבר ועניין, לא שואל בה' אם לעלות לירושלים. נראה כי הנימוק המרכזי המביא את דוד לירושלים הוא רצונו לאחד את השבטים. הוא מחפש מקום אל-שבטי וגם על-שבטי, שיכול לאחד את כל ישראל.

הבחירה בירושלים שכרגע יושבים בה יבוסים, עיר שנמצאת בבנימין בגבול שלה עם יהודה, מאפשרת לחבר בין שני השבטים היריבים ביותר בעת ההיא: בנימין ויהודה. שני שבטים המייצגים את בני רחל (בנימין) ואת בני לאה (יהודה). שני שבטים שאחד (יהודה) מייצג את המלכות הארצית והשני (בנימין) את השראת השכינה, את מלכות השם. שני אלו מבטאים באופן עמוק, את מהותה של ירושלים, חיבור מלכות ומקדש. בסוף הספר, מתגלה לדוד המקום העתיד להיות מקום המקדש. הוא בונה מזבח והמגיפה נעצרת.

---

6 בניו של שמואל שפטו מעט זמן אחריו אולם לא המשיכו את דרכו "ולא הלכו בניו בדרך ויטו אחריו הַבָּצֵעַ וַיִּקְחוּ שָׁחַד וַיִּטּוּ מִשְׁפָּט" (ש"א ח, ג). אולם לאחר מינוי שאול חזרו בתשובה: "וַעֲתָה הִנֵּה הַסֵּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם, וְאֲנִי זִקְנָתִי וְשִׁבְתִּי וְגַבְנֵי הַגֶּם אֶתְכֶם" (ש"א יב, ב).

א ויאספו פלשתים את מחניהם למלחמה ויאספו שכה אשר ליהודה; ויחנו בין שוכה ובין צזקה באפס דמים. ב ושואל ואיש ישראל נאספו ויחנו בעמק האלה; ויערכו מלחמה לקראת פלשתים. ג ופלשתים עמדים אל ההר מזה וישראל עמדים אל ההר מזה; והגיא ביניהם. ד ויצא איש הפנים ממחנות פלשתים גלית שמו מגת: גבהו שש אמות וזרת. ה וכובע נחשת על ראשו ושריון קשקשים הוא לבוש; ומשקל השריון חמשת אלפים שקלים נחשת. ו ומצחת נחשת על רגליו; וכידון נחשת בין כתפיו. ז וחץ (ועץ) חניתו כמנור ארגים ולהבת חניתו שש מאות שקלים ברזל; ונשא הצנה הלך לפניו. ח ויעמד ויקרא אל מערכת ישראל ויאמר להם למה תצאו לערוך מלחמה: הלא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש וירד אלי. ט אם יוכל להלחם אתי והכני והייגו לכם לעבדים; ואם אני אוכל לו והפיתיו והייתם לנו לעבדים ועבדתם אתנו. י ויאמר הפלשתי אני חרפתי את מערכות ישראל היום הזה; תנו לי איש ונלחמה יחד. יא וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה; ויחתו ויראו מאד. יב ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמונה בנים; והאיש בימי שאול זקן בא באנשים. יג וילכו שלשת בני ישי הגדלים הלכו אחרי שאול למלחמה; ושם שלשת בניו אשר הלכו במלחמה אליאב הבכור ומשנהו אבינדב והשלשי שמה. יד ודוד הוא הקטן; ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול. טו ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם. טז וישג הפלשתי השכם והערב; ויטיב ארבעים יום. יז ויאמר ישי לדוד בנו קח נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה; והרץ המחנה לאחיך. יח ואת עשרת חרצי החלב האלה תביא לשר האלף; ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח. יט ושואל והמה וכל איש ישראל בעמק האלה; גלחמים עם פלשתים. כ וישכם דוד בבקר ויטש את הצאן על שמר וישא וילך כאשר צוהו ישי; ויבא המעגלה והחיל היצא אל המערכה והרעו במלחמה. כא ותערוך ישראל ופלשתים מערכה לקראת מערכה. כב ויטש דוד את הפלים מעליו על יד שומר הפלים וירץ המערכה; ויבא וישאל לאחיו לשלום. כג והוא מדבר עמם והגה איש הבנים עולה גלית הפלשתי שמו מגת ממערות (ממערכות) פלשתים וידבר כדברים האלה; וישמע דוד. כד וכל איש ישראל בראותם את האיש וינסו מפניו ויראו מאד. כה ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את ישראל עלה; והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר גדול ואת בתו יתן לו ואת בית אביו יעשה חפשי בישאל. כו ויאמר דוד אל האנשים העמדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלז והסיר חרפה מעל ישראל: כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים. כז ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר: כה יעשה לאיש אשר יכנו. כח וישמע אליאב אחיו הגדול כדברו אל האנשים; ויחר אף אליאב כדוד ויאמר למה זה ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדנך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת. כט ויאמר דוד מה עשיתי עתה; הלא דבר הוא. ל ויסב מאצלו אל מול אחר ויאמר כדבר הזה; וישבהו העם דבר כדבר הראשון. לא וישמעו הדברים אשר דבר דוד; ויגדו לפני שאול וינקמהו. לב ויאמר דוד אל שאול אל יפל לב אדם עליו; עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה. לג ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה להלחם עמו; כי נער אתה והוא איש מלחמה מנעריו. לד ויאמר דוד אל שאול רעה היה עבדך לאביו בצאן; ובא הארי ואת הדוב ונשא שה מהעדר. לה ויצאתי אחריו והפתיו והצלתי מפיו; וינקם עלי והחזקתי בזקנו והפיתיו והמיתיו. לו גם את הארי גם הדב הכה עבדך; והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף מערכת אלהים חיים. לו ויאמר דוד ה' אשר הצלני מיד הארי ומיד הדב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה; ויאמר שאול אל דוד לך וה' יהיה עמך. לח וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו; וילבש אתו שריון. לט ויחגר דוד את חרבו מעל למדיו ויאל ללכת כי לא נסה ויאמר דוד אל

וַיֹּאמֶר דָּוִד ה'
אֲשֶׁר הִצַּלְנִי מִיַּד
הָאֲרִי וּמִיַּד הַדָּב
הוּא יִצִּילֵנִי מִיַּד
הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה...
שמואל א, יז, לו

הקרב בין דוד לגוליית

בהכנות לקרב של דוד מול גוליית, דוד מסרב לקחת את חרבו של שאול המלך. דוד אומר כי ה' שהציל אותו מקרבות אליהם נקלע כרועה צאן מול חיות שדה - הדוב והאריה - אותם ניצח וניצל ממוות, יצילו גם בקרב מול גוליית הפלישתי ואכן כך היה.

בתום הקרב בעמק האלה, כורת דוד את הראש של גוליית ומביא אותו לירושלים (נג). הניצחון שהביא לו את התהילה, שייך לה' - ובכך הוא אוחז כשהוא עולה לירושלים.

בהוראת ה', שמואל הנביא מושח את דוד למלך, אך הקרב עם גוליית הוא זה שהוביל את דוד למלוכה ולקבלתו על ידי השבטים באופן טבעי. הניצחון על גוליית הבהיר לכולם כי ה' עם דוד. הכתוב קושר את עצם המלכות להושעת עם ישראל מידי פלישתים.

מבחינת לוח הזמנים קשה להבין כיצד עלה דוד לאחר הקרב לירושלים, שכן באותה תקופה שאול עדיין מלך, דוד עדיין לא כבש את ירושלים והעיר עדיין יבוסית. מקובל לומר כי הכתובים מספרים כאן על מאורע שמתרחש מאוחר יותר, בשעה שדוד עולה לירושלים מחברון, כשהעיר כבר בשליטתו. הכתוב מקדים את המאוחר, במטרה לסיים את הנושא שהוא עסוק בו באשר לגוליית. כך שכשדוד מביא לירושלים את ראשו של גוליית, הוא למעשה מביא לעיר הוכחה לדבר שהוא השיג בזכות אמונתו בה' ולא בזכות אמצעי אנושי כחרב שאול.

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	1
-------------------------------------	---

שֶׁאוֹל לֹא אוֹכֵל לְלַכֵּת בְּאֵלֶּה כִּי לֹא נִסִּיתִי; וַיִּסְרֵם דָּוִד מֵעֲלָיו. מ וַיִּקַּח מִקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר לוֹ חֲמִשָּׁה חֲלָקֵי אֲבָנִים מִן הַנַּחֲל וַיִּשֶׂם אֹתָם בְּכָלֵי הָרַעִים אֲשֶׁר לוֹ וּבִיְלָקוּט וּקְלָעוֹ בְּיָדוֹ; וַיִּגֵּשׁ אֶל הַפְּלִשְׁתִּי. מֵא וַיִּלְחֶם הַפְּלִשְׁתִּי הַלָּחֶם וַקָּרַב אֶל דָּוִד; וְהָאִישׁ נִשְׂא הַצֵּנָה לְפָנָיו. מֵב וַיִּבֹט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת דָּוִד וַיִּבְזֶהוּ כִּי הָיָה נָעַר וְאֲדָמְנִי עִם יָפֵה מִרְאָה. מֵג וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד הַכֵּלֵב אֲנֹכִי כִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בַּמְּקָלוֹת; וַיִּקְלַל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת דָּוִד בְּאֵלֹהָיו. מֵד וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד לָכֵה אֵלַי וְאַתָּנָה אֶת בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הַשָּׂדֶה. מֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחָרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן; וְאֲנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּשֵׁם ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מִעֲרֹכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָרַפְתָּ מִן הַיּוֹם הַזֶּה יִסְגְּרֶךָ ה' בְּיָדֵי וְהִכִּיתֶךָ וְהִסְרֹתִי אֶת רֹאשְׁךָ מֵעַלֶיךָ וְנָתַתִּי פָגֶר מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחִית הָאָרֶץ; וַיִּדְעוּ כָּל הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל. מֵו וַיִּדְעוּ כָּל הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בְּחָרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ ה' כִּי לֵה' הַמִּלְחָמָה וְנָתַן אֹתְכֶם בְּיָדוֹ. מֵז וְהָיָה כִּי קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּלָּחֶם וַיִּקָּרַב לְקִרְיַת דָּוִד; וַיִּמָּהַר דָּוִד וַיִּרְץ הַמַּעְרָכָה לְקִרְיַת הַפְּלִשְׁתִּי. מֶט וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת יָדוֹ אֶל הַכְּלֵי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי אֶל מִצְחוֹ; וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיַּפֵּל עַל פְּנָיו אֲרָצָה. נ וַיַּחֲזֵק דָּוִד מִן הַפְּלִשְׁתִּי בְּקָלַע וּבְאֶבֶן וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמָּתֶהוּ; וַחֲרַב אֵין בְּיַד דָּוִד. נֵא וַיִּרְץ דָּוִד וַיַּעֲמֵד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלֹפֶה מִתַּעְרָה וַיִּמָּתֶהוּ וַיִּכְרַת בָּהּ אֶת רֹאשׁוֹ; וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי מֵת גְּבוֹרֵם וַיִּגְסוּ. נֵב וַיִּקְמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה וַיִּרְעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים עַד בּוֹאֶךָ גֵּיא וְעַד שַׁעֲרֵי עֲקָרוֹן; וַיַּפְּלוּ חֲלָלֵי פְּלִשְׁתִּים בְּדָרֶךְ שַׁעֲרִים וְעַד גַּת וְעַד עֲקָרוֹן. נֵג וַיִּשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדִּלְק אַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים; וַיִּשְׁסוּ אֶת מַחְנֵיהֶם. נֵד וַיִּקַּח דָּוִד אֶת רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיָּבֵאֵהוּ יְרוּשָׁלַם; וְאֶת כְּלָיו שָׁם בְּאֵהָלוֹ. נֵה וַכְּרָאוֹת שָׂאוֹל אֶת דָּוִד יִצְאָ לְקִרְיַת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל אַבְנֵר שֶׁר הַצָּבָא בֶן מִי זֶה הַנָּעַר אַבְנֵר; וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חֵי נַפְשֶׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם יִדְעֵתִי. נו וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׂאֵל אַתָּה בֶן מִי זֶה הַעֲלָם. נז וַכְּשׁוּב דָּוִד מִהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיָּבֵאֵהוּ לְפָנָי שְׂאוֹל; וְרֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ. נח וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׂאוֹל בֶּן מִי אַתָּה הַנָּעַר; וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן עַבְדְּךָ יֵשִׁי בֵּית הַלָּחָמִי.

ספר

שמואל ב

א ויבאו כל שבטי ישראל אל דוד חברונה; ויאמרו לאמר הננו עצמך ובשרך
אנחנו. ב גם אתמול גם שלשום בהיות שאול מלך עלינו אתה הייתה מוציא
(המוציא) והמבי את ישראל; ויאמר ה' לך אתה תרעה את עמי את ישראל
ואתה תהיה לנגיד על ישראל. ג ויבאו כל זקני ישראל אל המלך חברונה
ויכרת להם המלך דוד ברית בחברון לפני ה'; וימשחו את דוד למלך על
ישראל. ד בן שלשים שנה דוד במלכו; אך בעים שנה מלך. ה בחברון מלך
על יהודה שבע שנים וששה חדשים; ובירושלם מלך שלשים ושלוש שנה על

כל ישראל ויהודה. ו וילך המלך ואנשיו ירושלם אל היבסי יושב הארץ; ויאמר לדוד לאמר לא תבוא
הנה כי אם הסיף העורים והפסחים לאמר לא יבוא דוד הנה. ז וילכד דוד את מצדת ציון היא עיר
דוד. ח ויאמר דוד ביום ההוא כל מפה יבסי ויגע בצנור ואת הפסחים ואת העורים שנוא (שנואי) נפש
דוד; על כן יאמרו עור ופסח לא יבוא אל הבית. ט וישב דוד במצדה ויקרא לה עיר דוד; ויבן דוד סביב
מן המלוא וביתה. י וילך דוד הלוך וגדול; וה' אלהי צבאות עמו. יא וישלח חירם מלך צר מלאכים אל
דוד ועצי ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן קיר; ויבנו בית לדוד. יב וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל;
וכי נשא ממלכתו בעבור עמו ישראל. יג ויקח דוד עוד פלגשים ונשים מירושלם אחרי באו מחברון;
ויולדו עוד לדוד בנים ובנות. יד ואלה שמות הילדים לו בירושלם שמוע ושובב ונתן ושלמה. טו ויבחר
ואלישוע ונפג ויפיע. טז ואלישמע ואלידע ואליפלט. יז וישמעו פלשתים כי משחו את דוד למלך על
ישראל ויעלו כל פלשתים לבקש את דוד; וישמע דוד וירד אל המצודה. יח ופלשתים באו; וינטשו
בעמק רפאים. יט וישאל דוד בה' לאמר האעלה אל פלשתים התתנם בידי; ויאמר ה' אל דוד עלה כי
נתן אתן את הפלשתים בידך. כ ויבא דוד בבעל פרצים ויכס שם דוד ויאמר פרץ ה' את איבי לפני
כפרץ מים; על כן קרא שם המקום ההוא בעל פרצים. כא ויעזבו שם את עצביהם; וישאם דוד ואנשיו.
כב ויספו עוד פלשתים לעלות; וינטשו בעמק רפאים. כג וישאל דוד בה' ויאמר לא תעלה; הסב אל
אחריהם ובאת להם ממול בכאים. כד ויהי בשמעך (כשמעך) את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ
כי אז יצא ה' לפניך להכות במחנה פלשתים. כה ויעש דוד כן כאשר צוהו ה'; ויך את פלשתים מגבע
עד באד גזר.

וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הַיָּא עִיר דָּוִד.

שמואל ב פרק ה, ז

מספר הפעמים שירושלים מוזכרת בפרק	4
-------------------------------------	---

דוד בראש הממלכה המאוחדת כובש את ירושלים ומתבסס בה

דוד מלך 40 שנה, שבע שנים בחברון ו-33 שנה בירושלים. לאחר בקשת כל השבטים כולם להמליך עליהם בחברון את דוד למלך על כל ישראל, כובש דוד את ירושלים. הכתוב מדגיש שה' עם דוד בירושלים ושמלך צור שולח לו ארזים לביתו. הוא שואל בה' לגבי מלחמה בפלישתים כשהוא במצודה בירושלים וה' אומר לו שינצח. דוד יוצא ומכה אותם בבעל פרצים שבעמק רפאים פעמיים.

אחרי ששאל מת בסוף ספר שמואל א, בנו - איש בושת - מלך תחתיו. שבע שנים דוד מולך על ממלכת יהודה בחברון ובמקביל איש בושת מולך על שבטי ישראל במחניים. עם מותו של איש בושת באו שבטי ישראל לדוד וביקשו שדוד ימלוך עליהם תוך כדי הדגשת שייכותם: "הננו עצמך ובשרך אנחנו" (א).

המעשה הראשון שעושה דוד כמלך על כל ישראל הוא להגיע לירושלים. מה מביא את דוד לירושלים? בנקודה זו, 400 שנה לאחר הכניסה של שבטי ישראל לארץ, השבטים כבר ירשו נחלות רבות, אבל העיר הזאת עדיין יבוסית. הכתוב לא מזכיר שיש כאן התגלות, או נבואה, אין אורים ותומים, אין סימן אלוהי שאומר לדוד להגיע דווקא לנקודת הציון הזאת. ירושלים כאמור, בגבול יהודה ובנימין. דוד מעונין להתעלות מעל השבטיות ולכן חברון לא יכולה להיות לכלל ישראל, מפני שהיא עיר שבטית. דוד קובע את מקום הממלכה בעיר על גבול נחלת יהודה (השבט שלו) ושבט בנימין (שבט דומיננטי שאליו שייך בית המלוכה של שאול ובניו).

העיר שייכת לנחלת בנימין ולאורך כל השנים שבט בנימין לא כבש אותה. כיבושה והפיכתה לעיר בירה, הוא בגדר מעשה מפצה ומפייס לבני בנימין, שממנו נלקחה

<<

המלכות של המלך הראשון בישראל, שאול. זהו צעד בונה אמון מצד המלך החדש לשבט היריב. מצד שני, לא צפויה תלונה של בני שבטים אחרים, שכן כיבוש העיר בידי דוד נעשה בשם כל ישראל ולכן היא הפכה לעיר של כלל ישראל. בנוסף, בנימין ויהודה הם בני רחל ובני לאה. יהודה שבט המלכות הארצית ובנימין שבט המייצג את השראת השכינה וזאת מהותה של ירושלים: מקום מלכות ושכינה. מקום מלכות ומקדש. מלכות בשר ודם ומלכות ה'.

ירושלים היא עיר שמיקומה על במת ההר המרכזית, בעלת מקור מים קבוע במעיין הגיחון, על סף המדבר (ציייה היא מילה נרדפת למדבר וייתכן שישנו קשר בין שם זה לבין השם של העיר, ציון). העיר הייתה עיר יבוסית בלב הארץ וכיבושה מבטל את המובלעת היבוסית.

דוד מגיע אל העיר ותושביה אומרים לו "לא תבוא הנה כי אם הסירך העֲוֹרִים והפסחים" (ו). לא ברור מי הם העיוורים והפיסחים שעליהם מדברים תושבי יבוס ויש מגוון פרשנויות; האם זהו אתגר לדוד? דברי לעג על כוחו הדל של עם ישראל שלא הצליח לכבוש עיר אשר שומרים עליה עיוורים ופיסחים? או אמירה על כך שצבאו של דוד הוא כצבא מוגבל שאינו יכול לכבוש את העיר היבוסית?

דוד בנה את המילוא, ייתכן וזה שם למילוי עפר בין העיר להר המוריה. דוד לוכד את מצודת ציון ונאמר כי "היא עיר דוד" (ז). דוד ישב במצודת ציון והוא זה שקרא לה עיר דוד וגם בנה סביבה סוללת עפר הידועה בשם מילוא (ט). עם כיבוש ירושלים וכשדוד מתיישב בה, נכתב כי דוד התעצם וכי ה' עִמּוֹ (י). הכניסה לעיר מלווה בשכינה.

גם דוד מבסס בה את מלכותו ולוקח לעצמו פילגשים ונשים. הכתוב מזכיר את שמות ילדי המלך שנוולדו בירושלים, בניהם שלמה.

ההחלטה להפוך את ירושלים לעיר בירה קיבלה תהודה בין-לאומית וגם עמי האזור שמעו עליה. חירם מלך צור שולח לדוד עצי ארזים וחרשי עץ ואבן לבנות בה בית לדוד (יא). הפלישתים ששמעו כי משחו את דוד למלך על כל ישראל וכי הוא בירושלים הכריזו עליו מלחמה. דוד שואל באורים ותומים והוא אינו פועל עד שיקבל את תשובת ה' וזאת בניגוד לשאול. דוד מנצח את הפלישתים פעמיים בעמק רפאים ורודף אחריהם עד גזר בעמק איילון.

●●● בפרק הבא, פרק ו, שמה של ירושלים לא מוזכר, אך עלילתו מתרחשת בירושלים. הכתוב כאן קורא לירושלים עיר דוד.⁷ יבוס כבר אינה ראויה לאזכור יחד עם שמה של ירושלים. יבוס היא העבר. כעת זוהי עירו של דוד. המעשה הראשון שדוד עושה אחרי שהוא מתבסס בירושלים ואחרי שהוא מנצח את הפלישתים בעמק רפאים, הוא להעלות לירושלים את הארון שנמצא בקריית יערים.⁸ במעשה העלאת הארון שני חידושים גדולים. הראשון: עצם ההתעניינות בארון. דבר שלא שמואל ולא שאול עשו. השני: אם כבר מוציאים את הארון מקריית יערים מקומו